

16.57x31.25	1/2	עמוד 18	מקור ראשון - שבת	03/2022	80818304-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

עורך שמואל פאוסט

ספרים

אם תשאלו את יוסי ביילין, הסכם אוסלו > 18 עוד לא מאחורינו. סקירת האוטוביוגרפיה

סוכן שינוי

נצר לשושלת אדמו"רים, נכד לציר ניצי בקונגרס הציוני ונער מרדן שהחליט לשמור שבת - זהו יוסי ביילין, המדינאי שעל שמו רשומים הסכמי אוסלו. לפי האוטוביוגרפיה שלו הוא עדיין חותר למימוש / יהודה שלם /

דבר נובע מאופי התפקידים שבהם עסק ביילין. אין בהם הרואיות או סיפורי גבורה. ביילין לא ממש עמד בצומתי קבלת ההחלטות של המדינה ברור האחרון, אבל הוא סלל כבישים שהובילו אחרים לאותם צמתים חשובים. לכן סיפור חייו נוגע לכל מי שההיסטוריה של ישראל חשובה לו.

הספר נפתח בהתנגשות הרעיונית שהתחוללה בקרב נגרים הציוני השישי, סביב הצעת אוגנדה של הרצל. סבו של ביילין, יוסף ברגמן, שהיה "נכד לשני אדמו"רים - האדמור מקרליך סטולין מצד אמו, והאדמו"ר מצ'רנוביל מצד אביו", נמנה על מתנגדי ההצעה. הסב, שעלה ארצה מרוסיה ב-1923 עם רעייתו ושני ילדיהם, נפטר בגיל 66 בשנת 1946. "שנתיים לאחר מכן, עת באתי לעולם, עדיין ניתן היה לחוש בהלם ובהיעדר, לכן לא היה זה מפתיע שהשם יוסף נבחר עבורי".

סבו של ביילין זכה לכינוי "יוס'ל חסיד" בשל ייחורו. במידה מסוימת התאים כינוי זה גם לנכד, שבא חת השבתות החליט להפסיק ללכת עם אביו למשחקי הכרדוגל בשבת, שהתקיימו במגרש באסה ביפו, לימים אצטדיון בלומפילד. "בתום התפילה חכינו למונית כרוזב אלנבי כדי לנסוע לבאסה. ואז תוך כדי המתנה אמרתי לו, 'אבא אני לא נוסע איתך! אני לא נוסע יותר בשבת'... אבא לא האמין שזה קרה לו... הוא חשב שזה יעבור לי. הוא צדק אבל זה עבר לי רק לאחר 17 שנה במלחמת יום הכיפורים". אביו לא נוכח לדאות כי צדק, אך זכה שבנו יאמר אחריו קדיש במניין.

הפקידונצ'יק מנווט

אל הפוליטיקה הגיע ביילין כאשר החל לעבוד ככתב ב"דבר", במקביל ללימודי ספרות ומדעי המדינה באוניברסיטת תל-אביב. אף שאביו התרה בו, על ערש דווי, "רק אל תתעסק בפוליטיקה", נמשך ביילין לתחום הפוליטי. נושא עבודת הדוקטורט שלו, "חיכוכים בין דוריים בשלוש מפלגות בישראל", כבר סימן את הכיוון לקריירה הפוליטית העשירה שנכונה לו. במסגרת עבודתו בעיתון, שהוא המשיך בה במי קביל ללימודיו במסלול ישיב לדוקטורט, הוא ערך ריאיונות עם פוליטיקאים. אחד מהם היה יצחק רבין. רבין, מציין המחבר, "התאכזב מן השאלות. אני התאכזבתי מן התשובות... ברור שאו לא יכולתי לנחש כיצד ייפגשו דרכינו בעתיד".

ביילין גאה בהגדרה שניתנה לו, לדבריו, על ידי אנשים שעבדו איתו: "סוכן שינוי". "אני יכול לה צביע על שינויים רבים שהייתי סוכן שלהם", הוא כותב, ומציין את שני השינויים הגדולים מבחינתו שהוא יזם ורחף למימושם: תהליך אוסלו ופרויקט תגלית. אם נוסף לכך גם את חלקו ביציאה החד צדרית של צה"ל מלבנון, כפי שהוא מספר, הרי שהוא זכה לכינוי זה בצדק.

דוגמה נוספת לשינוי שהוביל ביילין נוגעת ליי-חסי ישראל ודרום אפריקה של שלטון האפרטהייד. את השינוי הזה הוביל ביילין עוד בתפקידו כמנכ"ל מדיני של משרד החוץ, תפקיד שאליו נכנס יחד עם פטרונו הפוליטי שמעון פרס, שהתמנה לשר החוץ ב-1986 במסגרת הסכם הרוטציה של ממשלת האחדות השנייה. בהיותו פקיד בכיר ולא נבחר ציבור, היו מי שלא ראו בעין יפה את התערבותו של ביילין במדיניות החוץ של ישראל. "המאמץ שלי הפך פר מבי, ורוב אמצעי התקשורת אהרו אותי", הוא כותב. "הדרישה שלי הייתה לאמץ בקבינט שורה של סנקציות נגד דרום אפריקה... כמוכן, אישים לא מעטים

"אפילו פלמ"חאים לא היו עומדים כמו שעומ"דים הירושלמים בבית הזה", אמר מפקד חטיבת הראל במלחמת השחרור, יצחק רבין, על קרב נוטרדאם, שנערך במאי 1948 ומנע את כיבוש ירושלים כולה בידי הלגיון הירדני. "נוטרדאם היא העמדה האחרונה לפני מרכז ירושלים היהודית", קבע יצחק אלכסנדרוני, מפקד הכוח שכבש את מגדד נוטרדאם. עשרות שנים לאחר מכן, שימש אותו מבנה לפי עילות שונה, כפי שמתאר יוסי ביילין באוטוביוגרפיה החדשה שלו, "סודות שלא אקח איתי" (ידיעות ספרים):

בעקבות אותה החלטה [של המועצה הלאומית הפלסטינית, בכינוס אלג'יר בנובמבר 1988, להכריז על מדינה פלסטינית] ביקש פייסל חוסייני מיאיר הירש פלד וממני לקיים פגישה רחבה באשר להידברות בין הפלסטינים והישראלים. הפגישה התקיימה ב-15 בפברואר 1989 במנזר אכסניה נוטרדאם בירושלים, באזור שהוגדר "שטח הפקר" בין ירדן לישראל עד למלחמת ששת הימים... המפגש זכה לפרסום רב ולביקורת לא מועטה על כך שנפגשנו למעשה עם אנשי אש"ף, אבל מבחינתנו הוא אחד מאבני הדרך החשובות ביותר לקראת תהליך אוסלו, שלוש שנים לאחר מכן. הגנה לכם המחשה סמלית לגודל השינוי שעברה המדינה מאז מלחמת השחרור ועד החתימה על הסכם אוסלו - גולת הכותרת של פעילותו הציבורית של יוסי ביילין. השינוי, שאותו ביקשו ביילין ועמיתיו לחולל ביחס המדינה לאויביה, נזרע באותה פרשת דרכים שבה ניצבה המדינה הצעירה, כשמבקשי נפשה ניסו לכבוש ממנה את עיר בירתה ירושלים. אירוניה נוספת גלומה בעיניי בשיר שבחר ביילין לצטט בעמוד הפותח של הספר - שירו של נתן אלתרמן, איש ארץ ישראל השלמה, שכתב ב"זמר הפלוגות" שלו כי "אין עם אֶשֶׁר יסוג מִחִפְרֹת חַיִּי".

יש להניח שלא כל השותפים בפגישה בנוטרדאם היו מודעים למשמעות ולסמליות של מקום המפגש בהיסטוריה של תקומת המדינה. סמליות נוספת טמונה בהחלטתו של יצחק רבין כראש הממשלה, ב-14 במאי 1993, לשלוח את אורי סביר כפקיד רשמי לניהול השיחות עם אש"ף. ב-14 במאי 1948 עזב אחרון החיילים הבריטים את נמל חיפה, ורוד בן-גוריון הכריז על הקמת המדינה.

יוס'ל חוסיד

ספרו האוטוביוגרפי של ביילין כתוב אומנם בצורה מעניינת למדי אך קשה לומר שהוא מרתק, ונראה שהי

סודות שלא אקח איתי

יוסי ביילין, ידיעות ספרים, 2021, 344 עמ'

23.66x25.86	2/2	עמוד 19	שבת - מקור ראשון	03/2022	80818305-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

צילום: אבי אוחון, לע"מ

נתניהו הודה לי על דבריו בריאיון ל-CNN, לאה רבין כנסה. ראש הממשלה בנימין נתניהו וח'כ יוסי ביילין בכנסת, 1999

גנות... הובילו לרצח. נבהלתי מן העליהום ולא ידעתי לאן הוא יוביל... בריאיון ל-CNN, שבו נשאלתי אם גם אני מאשים את נתניהו, אמרתי כי אני משוכנע שהוא חש כמוני וכי גם מבחינתו מה שקרה הוא אסון לאומי, למרות התלהמותו נגד רבין, פרס ונגדי אישית. בעקבות הריאיון קיבלתי שתי שיחות טלפון; הראשונה מנתניהו שהודה לי על דבריי, והשנייה מלאה רבין שהביעה את כעסה על ש'עשיתי לו חיים קלים מדי'.

בלתי נלאה

ספרו של ביילין עשוי להיות כשמן בעצמותיהם של אנשי האגף השמאלי במפה הפוליטית הישראית. לית. תיאורו על דרכו והצלחתו לשנות את המציאות בישראל ולהטות אותה לכיוון היוני, עשויים לשמש בעבורם מודל לחיקוי. גם האגף הימני של המפה הפוליטית עשוי ללמוד ממנו כיצד לנסות להפוך את הקערה ולהשיב את הקו הניצני למדריינה. אך בנוסף מהווה ספר זה תמרור אזהרה למחיינה הלאומי מפני תוכניותיו העתידיות של ביילין, שכפי שהתחוור אינו עוסק רק בדיבורים בעלמא. למרות הכישלון ומחיר הדמים של הסכם אוסלו, יוסי ביילין לא אומר גואש, והוא ממשיך גם כיום לדגול בפתרון שתי המדינות. יוזמת ז'נבה שלו "הציעה מפה מדויקת של הגבול בין ישראל והמדינה הפלסטינית, ובין ירושלים הישראלית לאל-קודס הפלסטינית". לפי אותה מפה, ישראל הייתה אמורה לספח 2.25 אחוזים מן הגדה המערבית, ובכלל זה את רוב המתנחלים, ולפצות את המדינה הפלסטינית העתידית בשטח רומה". היוזמה החלה באוקטובר 2001, בשעה שערי ישראל בוערות ומי דממות בשיא האינתיפאדה השנייה. את הפרק "יש עם מי לדבר" מסכם ביילין כך: "ב-2015 פרסמתי בניו יורק טיימס מאמר המציע את הקונפדרציה הישראלית-פלסטינית ככלי למימוש פתרון שתי המדינות. בשנים האחרונות אני משקיע מאמץ לא מועט בפיתוח הרעיון הזה".

אני רוצה לשוב אל סבו, אבי אמו, שעליו כתב לי ביילין כך: "סבי היה יוסף ברגמן... בקונגרס השישי, בהיותו בן 23, היה בין הצירים ה'רוסים' שקפצו על בימת הקונגרס מן היציע, במטרה למנוע את ההצבעה על אוגנדה... הוא נמנה על שלושת ה'קווקים' של אוסישקין, שהגיעו אל הרצל חודשים אחדים לפני מותו, ודרשו ממנו לחזור בו מן הנכר. נות לבדוק את אופציית אוגנדה, תוך איום בפילוג התנועה אם לא ייעשה כך".

ביילין סיפר לי זאת במסגרת עבודת הדוקטורט שלי, שבמהלכה ראינתי אותו ואף קיבלתי ממנו עצה טובה ומועילה לכתבינת המחקר. בתום הריאיון הזכרתי לו מאמר שלו, שפורסם ב"ישראל היום" לפני בחירות 2015, ובו סיפר כי סבו היה בין אלה ש"האמינו בכל ליבם" כי אפילו שיגור משלחת חקר לאוגנדה "יש בה כדי לשתף פעולה עם הרעיון לוותר על ארץ ישראל". זוהי המחשה לטרגדיה הגלומה באישיותו של ביילין, על ייחורו סו הרבני והציוני, שבמעשי המדיניים היה שותף להידרדרותה של מדינת ישראל למשבר ערכי ומורסרי שסופו מי ישרונו. מעניין מה היה אומר יוסף ברגמן לנכדו הנושא את שמו, על נחישותו "לוותר על ארץ ישראל" ולמוסרה לקווקים של המזרח התיכון. ●

בששת הימים הפכו מקלפי מיקוח לנטל נורא. הסכם אוסלו היה קו פרשת מים מבחינת מפלגת העבודה ביחסה למפעל הציוני, ומאז אותו הסכם חלה נסיגה בתפיסותיה. לפני בחירות 2019 א' חשף ישי פרידמן מעל גבי עיתון זה את השגותיהם של מרב מיכאלי ועמר ברילב על כך שהמותג המחנה הציוני, שמה של המפלגה אז, "מייצר בעיה חריפה". מגמה זו של ניכור לציונות היא אחת ההשלכות של אותו הסכם עם ערפאת.

הסחף האידיאולוגי של מפלגת העבודה, שהחל בעקבות בחירות 77, החריף עם קבלת הסכם אוסלו ונמשך כעת, יוצר רווקא געגועים אל אותה "שמינייה" שביילין נמנה עליה, וייתכן שאף הוא לא היה מוצא את מקומו היום במפלגה. ביילין, כמתואר בספר, יזם וייסד, במקביל לפעילותו המדינית, את פרויקט תגלית, שבמסגרתו מגיעים ארצה צעירים יהודים מרחבי העולם להכיר את ישראל. מיום זה, שביילין שקד במשך חמש שנים כדי להוציאו מהכוח אל הפועל, הושק בשנת 99' והוא פעיל עד היום. "כמו רעיונות רבים אחרים, גם רעיון תגלית נולד במידה רבה של מקריות", הוא כותב. "ב-14 בדצמבר 1999 כבר נחת בנתב"ג המטוס הראשון של משתתפי תגלית... דיברתי בפני הצעירים הנרגשים... נדמה לי שהייתי אפילו יותר נרגש מהם".

נושא נוסף שמבדיל את ביילין מהשמאל כיום, כמו גם את חברו לאותה "שמינייה" חיים רמון, הוא היעדרם של התיעוב והשנאה לכנימת נתניהו, המאיפיינים ומאחדים את השמאל מזה שנות דור. אפשר להגיע למסקנה זו מתוך הדברים הבאים שבחר ביילין להביא בספרו, בעניין האווירה בארץ לאחר רצח רבין: היה אז זעם גדול על הימין ועל הדתיים הלאומיים... האשימו את נתניהו כי דבריו בהפ-

התנגדו למדיניות שהובלת... רבין אף צוטט כמי שאמר ש'לא ייתכן כי פקידונצ'ק יוביל את מדינת ישראל".

לעומת גישתו של רבין, שהיה אז שר הביטחון, זכה ביילין לתמיכה ביוזמתו לנקוט עיצומים נגד דרום אפריקה דווקא מראש הממשלה דאז יצחק שמיר. "להפתעתי הגמורה, הוא [שמיר] אמר שהוא תומך ביוזמה שלי ושההחלטה בנושא הסנקציות חיונית וביקש שנפעל בתיאום כדי להעביר אותה בקבינט... חמישה שרי העבודה תמכו בסנקציות, וש'מיר חבר אליהם מול ארבעת חברי מפלגתו". לרשימת השינויים של ביילין אפשר להוסיף את ביטול חוק הבחירה הישירה לראש הממשלה, חוק שהתקבל ב'1992. ביילין, המעיד "שהתחזקתי בדעתי שמדובר בחוק רע", עמל במשך כמה ממשלות - מרבין ועד ברק - עד שלבסוף בוטל החוק.

סחף אידיאולוגי

תפקידו של ביילין בהסכם אוסלו מלמד עד כמה צדק קלאוזוביץ בקביעתו ש"המלחמה אינה אלא המשך המדיניות בתוספת אמצעים אחרים". בהתאם לתפיסה זו של המלחמה ותפקידה, אפשר לומר כי סאדאת הוא המנצה הגדול של מלחמת יום כיפור. מסקנה עגומה זו מתקבלת מדבריו של ביילין על המלחמה:

בדיעבד, חיי נחלקים בין כל מה שהיה עד אוקטובר 1973 וכל מה שהיה לאחר מכן. הקלות הנוראה של המעבר מאופוריית הניצחון לייאוש של נפילת הבית השלישי עיצבה את תפיסת העולם המדינית שלי... מבחינה מדינית, הפכתי ממי שתמך בפשרה טריטוריאלית בכל הגזרות, אבל חיכה יחד עם דיין ליטלפון מחוסיין - למי שהבין שהשטחים שכבשנו